τότε, λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του δικαιώματος αυτού μόνο οι δραστηριότητες που υπόκεινται στην υποχρεωτική ασφάλιση και ασκούνται υπό τη γερμανική νομοθεσία.

Πράγματι, η διάταξη αυτή, έστω και αν εφαρμόζεται ανεξαρτήτως της ιθαγένειας του οικείου εργαζομένου, έχει ως αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με τη γερμανική νομοθεσία, να τίθενται σε δυσμενή μοίρα οι μη γερμανοί εργαζόμενοι που έχουν απασχοληθεί διαδοχικά σε κράτος μέλος και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διότι εμποδίζει τους εργαζομένους αυτούς να επικαλεστούν για τη χορήγηση συντάξεως, επαγγελματικά προσόντα που έχουν αποκτήσει σε άλλο κράτος μέλος και είναι ανώτερα αυτών που τους αναγνωρίζονται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία. Μια τέτοια διάταξη, δεδομένου ότι δεν είναι ικανή να διασφαλίσει την ίση μεταχείριση που επιτάσσει το άρθρο 48 της Συνθήκης, δεν έχει θέση στο πλαίσιο του συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών τον οποίο προβλέπει το άρθρο 51 της Συνθήκης με σκοπό την προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας.

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

στην υπόθεση 20/85 *

1. Πραγματικά περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης είναι να καθοριστεί σε ποιο βαθμό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το επάγγελμα που ασκούσε μέχρι πρότινος ένας ασφαλισμένος, όταν οι περίοδοι ασφαλίσεως που απαιτούνται για την κτήση του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως δεν έχουν συμπληρωθεί αποκλειστικά με δραστηριότητες που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση και έχουν ασκηθεί υπό τη γερμανική νομοθεσία. Το πρόβλημα ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς η οποία είχε ως αντικείμενο την αναγνώριση της υπάρξεως δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας ή γενικής ανικανότητας προς εργασία.

Ο Roviello, αναιρεσείων της κύριας δίκης (εφεξής: ο « αναιρεσείων ») έχει την ιταλική ιθαγένεια. Δεν έχει καμία επαγγελματική εκπαίδευση και, όπως δήλωσε ο ίδιος, υπαγόταν, ως εργάτης τοποθετήσεως πλακιδίων, από το 1960 μέχρι το 1974 στο σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως στην Ιταλία, όπου στη συνέχεια εργάστηκε ως ανεξάρτητος επαγγελματίας. Από τις 4 Μαΐου 1976 μέχρι τον Ιούνιο του 1980 άσκησε, με διακοπές την ίδια δραστηριότητα για συνολική περίοδο 48 μηνών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, όπου υπαγόταν στο σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως.

Η αίτησή του για συνταξιοδότηση λόγω επαγγελματικής αναπηρίας ή γενικής ανικανότητας προς εργασία απορρίφθηκε από τον αρμόδιο γερμανικό φορέα, το Landesversicherungsanstalt Schwaben, αναιρεσίβλητο της κύριας δίκης (εφεξής: το « αναιρεσίβλητο »), με την αιτιολογία ότι μπορούσε ακόμη να εκτελεί ελαφρές εργασίες ως μέλος ομάδας, πότε καθιστός, πότε όρθιος και πότε μετακινούμενος. Μετά την απόρριψη της προσφυγής του κατά της αποφάσεως αυτής τόσο σε πρώτο όσο και σε δεύτερο βαθμό, ο αναιρεσείων άσκησε

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

αναίρεση (« Revision ») ενώπιον του Bundessozialgericht.

Σύμφωνα με το άρθρο 1246, παράγραφος 2, του Reichsversicherungsordnung (κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων, εφεξής RVO), ένας ασφαλισμένος θεωρείται ότι έχει υποστεί επαγγελματική αναπηρία όταν η βιοποριστική του ικανότητα έχει μειωθεί τουλάχιστον κατά το ήμισυ. Σχετικά, στο σύνολο των δραστηριοτήτων βάσει των οποίων πρέπει να εκτιμηθεί η βιοποριστική ικανότητα του ασφαλισμένου περιλαμβάνονται « όλες οι εργασίες που ανταποκρίνονται στις δυνάμεις και στις ικανότητές του και μπορούν να του ζητηθούν ενόψει της διάρκειας και του επιπέδου της καταρτίσεώς του, του επαγγέλματος που ασκούσε προηγουμένως καθώς και των ιδιαίτερων απαιτήσεων του τελευταίου ». Κατά το άρθρο 1246, παράγραφος 3, του RVO, δικαιούται συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας ο ασφαλισμένος του οποίου το τελευταίο επάγγελμα υπέκειτο σε υποχρεωτική ασφάλιση και ο οποίος έχει συμπληρώσει περίοδο ασφαλίσεως 60 μηνών. Εν προκειμένω, ο αναιρεσείων έχει συμπληρώσει στη Γερμανία μόνο 48 μήνες ασφαλίσεως.

Η παράγραφος 15 του παραρτήματος VI του μέρους Γ του κανονισμού 1408/71 (εφεξής: η « παράγραφος 15 »), που προστέθηκε στο κείμενο του κανονισμού αυτού με τον κανονισμό 2000/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, περί τροποποιήσεως του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ L 230, σ. 1), είναι διατυπωμένη ως εξής:

« Όταν, για το δικαίωμα συνταξιοδότησης λόγω επαγγελματικής ανικανότητας [αναπηρίας] ή λόγω γενικής ανικανότητας προς εργασία ή για το δικαίωμα συνταξιοδότησης εργατών ορυχείων λόγω ελάττωσης της ικανότητας άσκησης του επαγγέλματος του ανθρακωρύχου ή για το δικαίωμα συνταξιοδότησης ανθρακωρύχου λόγω επαγγελματικής ανικανότητας [αναπηρίας] ή γενικής ανικανότητας προς εργασία και σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία καθοριστικής σημασίας είναι το επάγγελμα που ο εργαζόμενος άσκησε μέχρι τότε, λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό αυτού του δικαιώματος μόνο οι επαγγελματικές δραστηριότητες που υπόκεινται στην υποχρεωτική ασφάλιση και ασκούνται υπό τη γερμανική νομοθεσία. »

Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η γερμανική νομολογία σχετικά με το δίκαιο κοινωνικών ασφαλίσεων έχει εισαγάγει ένα σύστημα κατατάξεως όσον αφορά την ανάθεση στον ασφαλισμένο άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας. Έχουν καθοριστεί τέσσερις κατηγορίες εργαζομένων, και συγκεκριμένα: ο εργοδηγός ή ιδιαίτερα εξειδικευμένος εργάτης, ο ειδικευμένος εργάτης, ο εκπαιδευμένος εργάτης και ο ανειδίκευτος εργάτης.

Σύμφωνα με την ιεραρχία του συστήματος αυτού, ο ασφαλισμένος δεν μπορεί να απασχοληθεί παρά σε εργασία του αμέσως κατώτερου επιπέδου. Επομένως, δεν μπορεί να προβληθεί στον ασφαλισμένο άρνηση χορηγήσεως συντάξεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, παρά μόνο εφόσον ο εν λόγω ασφαλισμένος μπορεί νομίμως να απασχοληθεί σε επαγγελματική δραστηριότητα της αμέσως κατώτερης κατηγορίας.

Από τη Διάταξη παραπομπής προκύπτει ότι η ύπαρξη δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας εξαρτάται από το κατά πόσον είναι δυνατόν να ανατεθούν στον αναιρεσείοντα νομίμως άλλες δραστηριότητες. Επομένως, η εκτίμηση της προηγούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας είναι κρίσιμη για το ζήτημα αν ο αναιρεσείων πρέπει να θεωρηθεί ως εκπαιδευμένος ή ως ειδικευμένος εργάτης.

Στη Διάταξη παραπομπής το Bundessozialgericht διερωτάται αν το δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως εξαρτάται μόνο από τις δραστηριότητες που έχουν ασκηθεί στο πλαίσιο της γερμανικής ασφαλίσεως και αν δεν λαμβάνονται υπόψη, οι δραστηριότητες που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση και έχουν ασκηθεί σε άλλα κράτη μέλη. Σ' αυτήν την περίπτωση οι περίοδοι ασφαλίσεως δεν συνυπολογίζονται,

τουλάχιστον εφόσον πρόκειται για την αναγνώριση δικαιώματος βάσει του μέχρι τούδε επαγγέλματος.

Με Διάταξη του τέταρτου τμήματος της 18ης Νοεμβρίου 1984, το Bundessozialgericht αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, να αναστείλει τη διαδικασία έως ότου το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αποφανθεί με προδικαστική απόφαση επί των εξής ερωτημάτων:

« 1) Πρέπει, για την αναγνώριση του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής ανικανότητας [αναπηρίας], η παράγραφος 15 του μέρους Γ του παραρτήματος VI του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2000/83 (ΕΕ L 230 της 22.8.1983, σ. 1) και με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 (ΕΕ L 230 της 22.8.1983, σ. 6) να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι το επάγγελμα που ασκούσε μέχρι τότε ο ασφαλισμένος είναι καθοριστικής σημασίας μόνο όταν οι περίοδοι ασφαλίσεως που είναι αναγκαίες για την κτήση του δικαιώματος αυτού έχουν συμπληρωθεί στο πλαίσιο επαγγελματικών δραστηριοτήτων μόνο για τις οποίες υφίσταται υποχρεωτική ασφάλιση κατά τη γερμανική νομοθεσία;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: εφαρμόζεται η διάταξη αυτή ακόμα και στις περιπτώσεις στις οποίες ο κίνδυνος επήλθε πριν από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού αυτού (1η Ιουλίου 1982);

3) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα: συνάγεται από τη διάταξη αυτή ότι το μη αναγνωρισθέν ακόμη δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως που απορρέει από την επέλευση του κινδύνου αυτού πρέπει να περιοριστεί στην περίοδο πριν από την έναρξη της ισχύος της (1η Ιουλίου 1982); »

Η Διάταξη του Bundessozialgericht πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Ιανουαρίου 1985.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις ο αναιρεσείων, εκπροσωπούμενος από τους K. Leingärtner και Werner Elsner, μέλη της νομικής υπηρεσίας του Deutsche Gewerkschaftsbund Kassel, το αναιρεσίβλητο, εκπροσωπούμενο από τον W. Wanders, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Landesversicherungsanstalt Schwaben, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο Norbert Koch, επικουρούμενο από τον Bernd Schulte του Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht του Μονάχου.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Ζήτησε ωστόσο από την Επιτροπή να απαντήσει σε ερώτηση σχετικά με την τυπική ισχύ της παραγράφου 15, ερώτηση που έθεσε μεν το Bundessozialgericht, δεν ζήτησε όμως από το Δικαστήριο να αποφανθεί επ' αυτής.

Η Επιτροπή απάντησε με έγγραφο της 28ης Φεβρουαρίου 1986, διευκρινίζοντας ότι ο κανονισμός 2000/83 βασίζεται κυρίως στα άρθρα 51 και 235 της Συνθήκης ΕΟΚ. Και οι δυο διατάξεις προβλέπουν ομοφωνία· κατά το άρθρο 235, πρέπει να προηγείται διαβούλευση με τη Συνέλευση. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Επιτροπής, στην πρόταση περί τροποποιητικού

κανονισμού που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο στις 11 Μαρτίου 1983 περιλαμβανόταν μόνο η παράγραφος 14 του μέρους Γ του παραρτήματος VI. Η παράγραφος 15 προτάθηκε αργότερα — για πρώτη φορά τον Ιανουάριο του 1983 — από τη γερμανική αντιπροσωπεία που μετείχε στην ομάδα κοινωνικών θεμάτων του Συμβουλίου, μαζί με τις τροποποιητικές προτάσεις που είχαν υποβληθεί από διάφορες άλλες αντιπροσωπείες για να προστεθούν και αυτές στο κείμενο του κανονισμού. Αυτές οι τροποποιητικές προτάσεις εγκρίθηκαν από την ομάδα εργασίας του Συμβουλίου στις 25 Απριλίου 1983, καθώς και από την Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων στις 27 Μαΐου 1983, και υιοθετήθηκαν ομόφωνα στις 2 Ιουνίου 1983 από το Συμβούλιο μαζί με τις λοιπές διατάξεις του κανονισμού.

Η Επιτροπή φρονεί ότι η παράγραφος 15 θεσπίστηκε νομοτύπως. Το άρθρο 235 της Συνθήκης ΕΟΚ δεν προβλέπει ότι το Κοινοβούλιο πρέπει να εκφέρει γνώμη επί όλων των λεπτομερειών μιας προτάσεως κανονισμού στο σύνολό της και υπό την οριστική της μορφή. Μια τέτοια προϋπόθεση θα επεβάρυνε σημαντικά τη νομοθετική διαδικασία. Εφόσον το Συμβούλιο είχε ζητήσει τη γνώμη του Κοινοβουλίου επί μιας προτάσεως κανονισμού της οποίας στη συνέχεια τροποποίησε το κείμενο, δεν είναι υποχρεωμένο να ξαναζητήσει τη γνώμη του, εφόσον η επενεχθείσα τροποποίηση δεν αλλοιώνει κατ' ουσία την πρόταση κανονισμού στο σύνολό της (απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, Chemiefarma, Slg. 1970, σ. 661, σκέψεις 68 και 69). Η παράγραφος 15 περιλαμβάνει μια τεχνικής φύσεως ρύθμιση με την οποία λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της νομικής κατάστασης που υφίσταται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία. Οι ιδιαιτερότητες αυτές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη δυνάμει του άρθρου 89 του κανονισμού 1408/71. Η προσθήκη της παραγράφου 15 δεν αλλοιώνει κατ' ουσία το αρχικό κείμενο του τροποποιητικού κανονισμού.

Με απόφαση της 4ης Μαρτίου 1986 το Δικαστήριο ανέθεσε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας, την εκδίκαση της υποθέσεως στο δεύτερο τμήμα.

2. Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

Ο *αναιρεσείων* ισχυρίζεται ότι σε περίπτωση που η παράγραφος 15 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένας διακινούμενος εργαζόμενος που κατάγεται από κράτος μέλος της Κοινότητας δεν μπορεί να αξιώσει επαγγελματική προστασία ως ειδικευμένος εργάτης παρά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι έχει καταβάλει επί 60 τουλάχιστον μήνες πριν από την επέλευση του ασφαλιστικού κινδύνου υποχρεωτικές εισφορές στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ή στο έδαφος εφαρμογής του RVO, τότε η εν λόγω διάταξη πρέπει να κηρυχθεί άκυρη ως ασυμβίβαστη με τα άρθρα 7 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Όσον αφορά την τυπική ισχύ της παραγράφου 15, ο αναιρεσείων διερωτάται αν η διάταξη αυτή αποτελεί κανόνα δικαίου ικανό να παράγει αποτελέσματα που τα υποκείμενα δικαίου οφείλουν, κατά συνέπεια, να σέβονται. Παρατηρεί ότι το Bundessozialgericht, με τη Διάταξη παραπομπής, επισημαίνει ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτει, η παράγραφος 15 δεν θεσπίστηκε κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 235 της Συνθήκης ΕΟΚ. Συνεπώς, ο αναιρεσείων φρονεί ότι μια διάταξη δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εγκύρως θεσπισθείσα, εφόσον η Επιτροπή δεν έχει υποβάλει πρόταση και η Συνέλευση δεν έχει εκφέρει γνώμη.

Ο αναιρεσείων διατείνεται ότι, έστω και αν η παράγραφος 15 είχε θεσπιστεί κατά τον απαιτούμενο τύπο, θα έπρεπε να ακυρωθεί λόγω του περιεχομένου της. Κατά τη γνώμη του, η

διάταξη αυτή είναι αντίθετη προς τα άρθρα 7 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ. Η παράγραφος 15 έχει σκοπούς αντίθετους προς τα άρθρα 7 και 51. Καταλήγει στο να περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας περί χορηγήσεως συντάξεων σε ασφαλισμένους σε τέτοιο βαθμό, ώστε οι εργαζόμενοι που κατάγονται από τα άλλα κράτη μέλη να μην αποκτούν κατ' ουσία κατά τους 59 πρώτους μήνες της απασχόλησής τους στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κανένα δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, έστω και αν με το συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλα κράτη μέλη είναι δυνατή η συμπλήρωση της ελάχιστης περιόδου των 60 μηνών ασφαλίσεως. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι εργαζόμενοι που κατάγονται από τα άλλα κράτη μέλη βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και υφίστανται δυσμενή διάκριση σε σχέση με τους Γερμανούς και τους αλλοδαπούς που είναι υπήκοοι κρατών με τα οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει συνάψει συμφωνίες περί κοινωνικής ασφαλίσεως. Το γερμανικό δίκαιο δεν προβλέπει καμία πρότερη περίοδο ασφαλίσεως για την κτήση δικαιώματος για επαγγελματική προστασία και για τον περιορισμό του κινδύνου να τοποθετηθεί ένας εργαζόμενος σε θέση ανειδίκευτου εργάτη, άσχετη προς το επάγγελμά του.

Για να μπορεί ένα πρόσωπο να θεωρηθεί ως ειδικευμένος εργάτης, το γερμανικό δίκαιο δεν απαιτεί το εν λόγω πρόσωπο να έχει συμπληρώσει 60 τουλάχιστον μήνες υποχρεωτικών εισφορών υπ' αυτή την ιδιότητα. Ο αναιρεσείων παραπέμπει σχετικά στη νομολογία του τετάρτου τμήματος του Bundessozialgericht, με την οποία έγινε δεκτή η άποψη αυτή όσον αφορά ένα γερμανό εργαζόμενο ο οποίος δεν είχε απασχοληθεί ως ειδικευμένος εργάτης, κατά την έννοια του συστήματος υποχρεωτικής ασφαλίσεως, παρά μόνο 35 μήνες και όσον αφορά ένα γιουγκοσλάβο εργαζόμενο ο οποίος δεν συγκέντρωνε την προϋπόθεση των 60 τουλάχιστον μηνών ασφαλίσεως, παρά μόνο εφόσον λαμβάνονταν υπόψη και οι περίοδοι ασφαλίσεως που είχε συμπληρώσει στη Γιουγκοσλαβία. Το πέμπτο τμήμα του Bundessozialgericht έχει επίσης αποφανθεί ότι η έκφραση « επάγγελμα που ασκούσε προηγουμένως » ο αλλοδαπός εργαζόμενος, κατά την έννοια του άρθρου 1246, παράγραφος 2, του RVO, δεν σημαίνει ότι, προκειμένου το εν λόγω επάγγελμα να θεωρηθεί ως δραστηριότητα ειδικευμένου εργάτη, πρέπει να έχει ασκηθεί εντός του εθνικού εδάφους για περίοδο 60 μηνών, αλλά ότι αρκεί ο ενδιαφερόμενος να το έχει ασκήσει για τελευταία φορά πλήρως και όχι προσωρινά. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση εφαρμογής της παραγράφου 15, οι εργαζόμενοι που κατάγονται από άλλα κράτη μέλη θα υφίσταντο, όσον αφορά τη δυνατότητα να ληφθεί υπόψη το προηγούμενο επάγγελμά τους, δυσμενέστερη μεταχείριση σε σχέση με τους αλλοδαπούς εργαζομένους που κατάγονται από κράτη με τα οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας έχει συνάψει συμφωνία για θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Αν δεν υφίστατο η παράγραφος 15, ουδείς θα μπορούσε να αντιτάξει κατά των αξιώσεων του αναιρεσείοντος το γεγονός ότι δεν έχει εισέτι καταβάλει υποχρεωτικές ασφαλίσεις 60 μηνών ως ειδικευμένος εργάτης στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Ο αναιρεσείων προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα του Bundessozialgericht ως εξής:

« Το παράρτημα VI, μέρος Γ, παράγραφος 15, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2000/83 (ΕΕ L 230 της 22ας Αυγούστου 1983, σ. 1) και με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 (ΕΕ L 230 της 22.8.1983, σ. 6), είναι άκυρο ως ασυμβίβαστο με τα άρθρα 7 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ. Η εξέταση του μέχρι τούδε ασκηθέντος επαγγέλματος, προκειμένου να κριθεί αν υπάρχει δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία, δεν μπορεί να εξαρτάται από την προϋπόθεση να έχει συμπληρωθεί η περίοδος ασφαλίσεως που απαιτείται για την κτήση αυτού του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως (περίοδος αναμονής) αποκλειστικά με την άσκηση δραστηριοτήτων που υπόκεινται κατά τη γερμανική νομοθεσία σε υποχρεωτική ασφάλιση. »

Το *αναιρεσίβλητο* ισχυρίζεται ότι το ζήτημα αν επήλθε στην περίπτωση του αναιρεσείοντος ο κίνδυνος της αναπηρίας ή της ανικανότητας προς εργασία, θα καθίστατο άνευ αντικειμένου, εφόσον διαπιστωνόταν ότι δεν έχουν συμπληρωθεί οι 60 μήνες ασφαλίσεως που απαιτούνται για τη χορήγηση συντάξεως. Οι 60 μήνες ασφαλίσεως θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως συμπληρωθέντες, εφόσον συνυπολογιστούν οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί υπό το γερμανικό σύστημα και οι αντίστοιχες περίοδοι που έχουν συμπληρωθεί υπό το ιταλικό σύστημα. Κατά το αναιρεσίβλητο, το Bundessozialgericht εκφράζει εν προκειμένω αμφιβολίες σχετικά με το αν επιτρέπεται, κατά το άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71, ο συνυπολογισμός των περιόδων ασφαλίσεως.

Το αναιρεσίβλητο δεν θεωρεί ότι η παράγραφος 15 εμποδίζει το συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως. Οι υποκείμενες σε υποχρεωτική ασφάλιση δραστηριότητες που ασκήθηκαν υπό τη γερμανική νομοθεσία λαμβάνονται υπόψη μόνο σε σχέση με το μέχρι τούδε ασκηθέν επάγγελμα και όχι όσον αφορά την εξέταση της απαιτούμενης περιόδου ασφαλίσεως. Αν η παράγραφος 15 εφαρμοζόταν και για το συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως, θα αντέκειτο όχι μόνο προς το άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71, αλλά και προς το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΟΚ. Το αναιρεσίβλητο προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα του Bundessozialgericht ως εξής:

« Το παράρτημα VI, μέρος Γ, παράγραφος 15, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2000/83 και με τον κανονισμό 2001/83, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, κατά τον καθορισμό του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, " το επάγγελμα που ο εργαζόμενος άσκησε μέχρι τότε " πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο όταν οι περίοδοι ασφαλίσεως που απαιτούνται για την κτήση του δικαιώματος έχουν συμπληρωθεί αποκλειστικά με την άσκηση δραστηριοτήτων που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση και έχουν ασκηθεί υπό τη γερμανική νομοθεσία, αλλά και όταν πρέπει να ληφθούν υπόψη δραστηριότητες που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση και έχουν ασκηθεί σε άλλα κράτη μέλη, και η περίοδος ασφαλίσεως που απαιτείται για την κτήση του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως προκύπτει από το συνυπολογισμό τους. »

Το αναιρεσίβλητο διαπιστώνει ότι « το επάγγελμα που ο εργαζόμενος άσκησε μέχρι τότε », στο οποίο αναφέρεται η παράγραφος 15, αποκτά καθοριστική σημασία μόνο σε σχέση με το ζήτημα αν ο αναιρεσείων μπορεί να θεωρηθεί ότι βρίσκεται σε κατάσταση επαγγελματικής αναπηρίας ή γενικής ανικανότητας προς εργασία, κατά την έννοια του γερμανικού συστήματος συντάξεων. Είναι εν προκειμένω αναμφίβολο ότι δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ως « επάγγελμα που είχε ασκηθεί μέχρι τότε« παρά μόνο το επάγγελμα που ο αναιρεσίβλητος άσκησε στη Γερμανία. Το μόνο επίμαχο σημείο είναι το ζήτημα των ποιοτικών κριτηρίων στα οποία ανταποκρινόταν αυτή η δραστηριότητα και το αν ο αναιρεσείων μπορούσε, ενόψει των ικανοτήτων που του είχαν απομείνει, να αφεθεί χωρίς προστασία στην αγορά εργασίας ή αν δικαιούνταν επαγγελματικής προστασίας ώστε να αποφύγει τον κοινωνικό του υποβιβασμό. Το πρόβλημα αυτό δεν μπορεί να επιλυθεί παρά μόνο βάσει του γερμανικού δικαίου. Στο κοινοτικό δίκαιο δεν περιλαμβάνεται καμιά διάταξη που να είναι διαφορετική ή συμπληρωματική του εθνικού δικαίου.

Το αναιρεσίβλητο επισημαίνει ότι το 1978 ένα από τα τμήματα του Bundessozialgericht αποφάνθηκε ότι πρέπει, κατά τον καθορισμό του προηγούμενου επαγγέλματος, να λαμβάνονται υπόψη οι δραστηριότητες που έχουν ασκηθεί στην αλλοδαπή. Προκειμένου να αντιμετωπίσουν την άποψη αυτή και να απαλλαγούν από τις δυσχέρειες που προέκυπταν κατά την εκτίμηση των δραστηριοτήτων που είχαν ασκηθεί

στην αλλοδαπή σύμφωνα με τα ισχύοντα στη Γερμανία κριτήρια, οι αρμόδιοι γερμανικοί φορείς ζήτησαν διευκρινίσεις από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εργασίας, πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα την προσθήκη της παραγράφου 15 στον κανονισμό 1408/71. Ο σκοπός της παραγράφου 15 είναι απλώς διευκρινιστικός και δεν τροποποίησε ούτε το γερμανικό ούτε το κοινοτικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, ο συνυπολογισμός των περιόδων ασφαλίσεως για την κτήση δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας ή ανικανότητας προς εργασία είναι και παραδεκτός και επιβαλλόμενος, ανεξαρτήτως του αν ο κίνδυνος της γενικής ανικανότητας προς εργασία ή της επαγγελματικής αναπηρίας επήλθε πριν από την έναρξη ή κατά τη διάρκεια της ισχύος της παραγράφου 15. Εν πάση περιπτώσει, το εφαρμοστέο δυνάμει του κανονισμού 1408/71 δίκαιο είναι το ίδιο. Ως εκ τούτου, δεν συντρέχει λόγος, κατά την άποψη του αναιρεσίβλητου, να δοθεί απάντηση στα λοιπά ερωτήματα του παραπέμποντος δικαστηρίου.

Ύστερα από ορισμένες διευκρινίσεις επί των κρίσιμων σημείων του γερμανικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, η *Επιτροπή* παρατηρεί ότι κατά το άρθρο 45, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 ο φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας, λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή κατοικίας που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, σαν να επρόκειτο για περιόδους που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από το φορέα αυτό. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, για το συστατικό στοιχείο « απασχόληση ή δραστηριότητα που υπόκειται σε υποχρεωτική ασφάλιση » κατά την έννοια του άρθρου 1246, παράγραφος 2, στοιχείο α), του RVO, ο αρμόδιος γερμανικός φορέας οφείλει να συνυπολογίζει και τις περιόδους απασχολήσεως που υπέκειντο σε υποχρεωτική ασφάλιση και συμπληρώθηκαν σε άλλο κράτος μέλος· το ίδιο ισχύει και για τις περιόδους ασφαλίσεως που προβλέπονται για τη συμπλήρωση της « περιόδου αναμονής » κατά την έννοια του άρθρου 1246, παράγραφος 3, του RVO.

Στην αλληλουχία αυτή, πρέπει να εξεταστεί αν, για τον προσδιορισμό του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας σύμφωνα με το άρθρο 1246 του RVO, είναι δυνατόν, ενόψει του ιδιάζοντα χαρακτήρα αυτής της κατηγορίας συντάξεων, να διακριθούν οι « απασχολήσεις που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση μόνο δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας » από τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώνονται σε άλλα κράτη μέλη και λαμβάνονται υπόψη δυνάμει του κοινοτικού δικαίου (του άρθρου 45 του κανονισμού 1408/71), ώστε τα στοιχεία αυτά να θεωρηθούν από « καθαρά εσωτερική » άποψη. Η διαδικασία αυτή μπορεί να στηριχθεί επί του καθοριστικού για την ύπαρξη επαγγελματικής προστασίας κριτηρίου, δηλαδή του « προηγούμενου επαγγέλματος », κριτηρίου που θα έπρεπε τότε να δικαιολογεί έναν τέτοιο « εθνικό » περιορισμό.

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει ήδη εξετάσει το ζήτημα αν, εκτός από τη συμπλήρωση των περιόδων ασφαλίσεως και αναμονής που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ανεξαρτήτως του κράτους μέλους εντός του οποίου έχουν πραγματοποιηθεί, υφίστανται και άλλες προϋποθέσεις επί των οποίων δεν εφαρμόζεται αυτή η « κοινοτική επιφύλαξη ». Με την απόφαση της 9ης Ιουλίου 1975 (D' Amico, 20/75, Slg. 1975, σ. 891), το Δικαστήριο υπενθύμισε την αρχή από την οποία διαπνέεται το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΟΚ, δηλαδή ότι πρέπει να καθίσταται δυνατή για τον διακινούμενο εργαζόμενο « η κτήση του δικαιώματος επί παροχών για όλες τις περιόδους εργασίας ή τις εξομοιούμενες προς αυτές περιόδους που έχει συμπληρώσει σε διάφορα κράτη μέλη, χωρίς να περιέρχεται σε δυσμενέστερη θέση έναντι των άλλων εργαζομένων λόγω του ότι άσκησε το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας ». Ωστόσο, η Επιτροπή

διαπιστώνει ότι με την εν λόγω απόφαση το Δικαστήριο έχει δεχτεί μια εξαίρεση από την αρχή αυτή για την ειδική περίπτωση κατά την οποία η εθνική νομοθεσία επιβάλλει ως προϋπόθεση για την πρόωρη κτήση του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως, εκτός από τη συμπλήρωση ενός συγκεκριμένου ορίου ηλικίας και μιας περιόδου ασφαλίσεως, και μια πρόσθετη αυτοτελή προϋπόθεση, δηλαδή ο ενδιαφερόμενος να είναι άνεργος επί ορισμένο διάστημα. Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι στην περίπτωση αυτή το κοινοτικό δίκαιο δεν επιβάλλει την υποχρέωση να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος ήταν εγγεγραμμένος στον κατάλογο ανέργων άλλου κράτους μέλους. Η νομική αυτή αντίληψη είναι δικαιολογημένη από το ότι τα επιδόματα ανεργίας διακρίνονται από τις άλλες παροχές λόγω της υπάρξεως στενότερου συνδέσμου με το κράτος μέλος εντός του οποίου επέρχεται ο κίνδυνος, δηλαδή η ανεργία.

Αντιθέτως, το κριτήριο της « προηγούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας » που εφαρμόζεται για τη συνταξιοδότηση στη Γερμανία λόγω επαγγελματικής αναπηρίας εμπίπτει σε έναν τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως όπου δεν υφίσταται αντίστοιχο συγκεκριμένο έρεισμα ικανό να δικαιολογήσει έναν τέτοιο γεωγραφικό σύνδεσμο. Έτσι, το γεγονός ότι το γερμανικό δίκαιο προσφέρει, μέσω της παροχής επαγγελματικής προστασίας, ένα πλεονέκτημα ως προς το οποίο δεν έχει διασφαλιστεί η αμοιβαιότητα σε άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας, δεν αρκεί για να δικαιολογήσει τον περιορισμό του εν λόγω πλεονεκτήματος στην « προηγούμενη επαγγελματική δραστηριότητα » που έχει ασκηθεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Αυτό αποτελεί μειονέκτημα για τους διακινούμενους εργαζομένους σε σχέση με τους εργαζομένους που απασχολούνται αποκλειστικά στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εφόσον είναι δυνατόν να μην ισχύουν ως προς τους πρώτους, καίτοι ασκούν δραστηριότητα παρέχουσα δικαίωμα επαγγελματικής προστασίας εντός αυτού του κράτους, οι έννομες συνέπειες που απορρέουν σε σχέση με την κοινωνική ασφάλιση, για το λόγο και μόνο ότι δεν έχουν συμπληρώσει την περίοδο ασφαλίσεως που απαιτείται για την κτήση του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως με την παροχή εργασίας μόνο που υπόκειται σε υποχρεωτική ασφάλιση σύμφωνα με τη γερμανική νομοθεσία. Κατ' αυτό τον τρόπο, για να τύχει ο εν λόγω διακινούμενος εργαζόμενος της επαγγελματικής προστασίας που διασφαλίζει η σχετική με τις συντάξεις γερμανική νομοθεσία, πρέπει να έχει ασκήσει δραστηριότητα υποκείμενη σε υποχρεωτική ασφάλιση για συνολικά μεγαλύτερο διάστημα από ό,τι οι εργαζόμενοι που έχουν απασχοληθεί μόνο στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Μια τέτοια διαφορά ως προς τη μεταχείριση δεν επιτρέπεται από το κοινοτικό δίκαιο. Αντιθέτως, για τη συνταξιοδότηση στη Γερμανία λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, πρέπει, όπως συμβαίνει γενικώς με το δίκαιο περί συντάξεων, να λαμβάνονται υπόψη, για τον υπολογισμό του χρόνου ασφαλίσεως, όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί σε απασχολήσεις υποκείμενες σε υποχρεωτική ασφάλιση υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους. Επομένως, σύμφωνα με το άρθρο 45, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, ο αρμόδιος γερμανικός φορέας πρέπει να λάβει υπόψη, για τον υπολογισμό της περιόδου αναμονής βάσει της οποίας αποκτάται το δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, τις περιόδους ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως εάν επρόκειτο για περιόδους που έχουν συμπληρωθεί στη Γερμανία. Κατά συνέπεια, η περίοδος αναμονής που απαιτείται στη Γερμανία σύμφωνα με το άρθρο 1246, παράγραφος 3, του RVO για τη χορήγηση συντάξεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας μπορεί ιδίως να συμπληρώνεται με το συνυπολογισμό των περιόδων που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλα κράτη μέλη, οπότε η αίτηση περί συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας είναι βάσιμη.

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι πριν από την έναρξη ισχύος της παραγράφου 15 το Bundessozialgericht είχε αποφανθεί ότι η γερμανική περίοδος αναμονής μπορεί να συμπληρώνεται με την πραγματοποίηση περιόδων ασφαλίσεως σε άλλο κράτος μέλος και ότι η δραστηριό-

τητα που ασκείται σ' αυτή τη χώρα κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου ασφαλίσεως μπορεί να θεωρηθεί ως « προηγούμενο επάγγελμα » ή « κύριο επάγγελμα ». Εξάλλου, το Bundessozialgericht δέχτηκε ότι, ακόμα και όταν λαμβάνεται υπόψη η « προηγούμενη επαγγελματική δραστηριότητα » σε άλλο κράτος μέλος, πρέπει οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση συντάξεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας να εκτιμώνται μόνο βάσει της γερμανικής νομοθεσίας, αν η επαγγελματική δραστηριότητα που έχει ασκήσει ο διακινούμενος εργαζόμενος σε άλλο κράτος μέλος δεν αναγνωρίζεται ως « προηγούμενη επαγγελματική δραστηριότητα » ή « κύριο επάγγελμα » παρά μόνο εφόσον εξομοιώνεται προς « κύριο επάγγελμα » και αμείβεται ανάλογα βάσει των κριτηρίων που ισχύουν στον αντίστοιχο γερμανικό επαγγελματικό τομέα, διότι μόνο στην περίπτωση αυτή μπορεί να αναγνωριστεί ποιοτική ισοδυναμία με την ανάλογη γερμανική δραστηριότητα.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, έπρεπε ενδεχομένως να έχουν όντως καθοριστεί η ποιότητα της δραστηριότητας που ασκείται στο άλλο κράτος μέλος, ιδίως οι αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες, καθώς και η κατάταξή τους στον ανάλογο γερμανικό μισθολογικό πίνακα. Δεδομένου ότι πολλοί από τους διακινούμενους εργαζομένους κατάγονται από χώρες όπου το επίπεδο εκπαιδεύσεως και οι όροι ασκήσεως των επαγγελμάτων δεν αντιστοιχούν προς αυτούς της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, συμβαίνει συχνά να μην αναγνωρίζεται, γι' αυτούς τους ουσιαστικούς λόγους, η αντιστοιχία της δραστηριότητας που έχει προηγουμένως ασκηθεί σε άλλο κράτος μέλος με το ανάλογο « κύριο επάγγελμα » στη Γερμανία. Εν πάση περιπτώσει, οι υποθέσεις αυτές συνεπάγονταν συχνά μακρές και δυσχερείς έρευνες στην αλλοδαπή.

Η προσθήκη της παραγράφου 15 στον κανονισμό 1408/71 πρέπει να θεωρηθεί ως αντίδραση προς αυτή την προγενέστερη νομολογία του Bundessozialgericht. Η ανάδειξη του γερμανικού κύριου επαγγέλματος σε μοναδικό κριτήριο, έστω και αν συνυπολογίζονται οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί σε άλλα κράτη μέλη, μπορεί όντως να έχει ως αποτέλεσμα την αποφυγή των προβλημάτων που έχουν σχέση με τον καθορισμό της αντιστοιχίας ενός ασκηθέντος σε άλλο κράτος μέλος επαγγέλματος προς ένα « κύριο επάγγελμα » στη Γερμανία. Εξάλλου, η μέθοδος αυτή επιτρέπει να αποφεύγονται οι καθυστερήσεις που προκαλεί στη διαδικασία χορηγήσεως των συντάξεων η εξέταση αυτής της αντιστοιχίας.

Με το έγγραφο των γερμανικών αρχών της 18ης Νοεμβρίου 1980 προς τη Διοικητική Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την Κοινωνική Ασφάλιση των Διακινουμένων Εργαζομένων σχετικά με την εφαρμογή των κανονισμών 1408/71 και 574/72 καθώς και τον καθορισμό του κύριου επαγγέλματος στη διαδικασία χορηγήσεως των συντάξεων επιβεβαιώνεται το πολιτικονομικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσεται η προσθήκη της παραγράφου 15 στο μέρος Γ του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71.

Κατά την Επιτροπή, ενόψει των προβλημάτων που συνδέονται με την προσθήκη της παραγράφου 15 στον κανονισμό 1408/71, δεν αρκεί να λαμβάνονται υπόψη, για την απονομή του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, αλλά για πρακτικούς λόγους επιβάλλεται, ανεξαρτήτως του συνυπολογισμού όλων των περιόδων ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί στα διάφορα κράτη μέλη, πράγμα που προβλέπεται κατ' αρχήν στην περίπτωση αυτή και βάσει του κοινοτικού δικαίου, η επαγγελματική δραστηριότητα που ασκήθηκε εντός της Ομοσπονδιακής

Δημοκρατίας της Γερμανίας να λαμβάνεται υπόψη μόνο για τον καθορισμό του « προηγούμενου επαγγέλματος ». Επομένως, σύμφωνα με την παράγραφο 15, πρέπει για την αναγνώριση του « προηγούμενου επαγγέλματος » κατά την έννοια του άρθρου 1246, παράγραφος 2, του RVO, να λαμβάνονται υπόψη μόνο οι επαγγελματικές δραστηριότητες που έχουν ασκηθεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ακόμα και όταν το ίδιο το δικαίωμα για συνταξιοδότηση γεννάται μόνο κατόπιν συνυπολογισμού όλων των περιόδων που έχουν συμπληρωθεί εντός των κρατών μελών. Η διάταξη αυτή αποκλείει απλώς τη δυνατότητα να λαμβάνεται υπόψη η επαγγελματική δραστηριότητα που έχει ασκηθεί σε άλλα κράτη μέλη για τον καθορισμό της « προηγούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας » και του « επαγγέλματος αναφοράς ».

Όσον αφορά το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν υιοθετήσει τη νομική άποψη της Επιτροπής, πρέπει να καθοριστεί αν η ρύθμιση της παραγράφου 15 αποτελεί διευκρινιστική κωδικοποίηση μιας υφισταμένης νομικής καταστάσεως ή εξ ολοκλήρου νέα ρύθμιση.

Σύμφωνα με την άποψη που εξέφρασε η Επιτροπή σε σχέση με το πρώτο ερώτημα του Bundessozialgericht, πρόκειται για νέα ρύθμιση, η οποία αντικαθιστά το υφιστάμενο μέχρι τότε σύστημα, κατά το οποίο λαμβάνονταν υπόψη για τον καθορισμό του « προηγούμενου επαγγέλματος » κατά την έννοια του άρθρου 1246 του RVO οι επαγγελματικές δραστηριότητες που είχαν ασκηθεί σε άλλα κράτη μέλη, με νέα μέθοδο, που συνίσταται στο να μη λαμβάνεται υπόψη πλέον παρά η επαγγελματική δραστηριότητα που έχει ασκηθεί στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Υπό την έννοια αυτή, η νέα αυτή ρύθμιση έχει συστατικό αποτέλεσμα, πράγμα που δεν θα αναιρείτο ούτε και σε περίπτωση που προέκυπτε ότι θα έπρεπε να ληφθούν εν προκειμένω υπόψη όχι μόνο το « επάγγελμα που ασκήθηκε μέχρι τότε » στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, αλλά και μόνο οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν στη χώρα αυτή.

Ωστόσο, κατά το μέτρο που αυτές οι νέες διατάξεις χειροτερεύουν τη νομική κατάσταση των διακινούμενων εργαζομένων στερώντας τους ενός δικαιώματος που θα τους ανήκε σε περίπτωση συνυπολογισμού των περιόδων ασφαλίσεως που είχαν συμπληρωθεί εντός των κρατών μελών, δεδομένου ότι στο εξής λαμβάνεται υπόψη μόνο η περίοδος ασφαλίσεως που έχει συμπληρωθεί στη Γερμανία, οι κίνδυνοι που είχαν επέλθει πριν από την 1η Ιουλίου 1982, δηλαδή πριν από την έναρξη ισχύος του νέου συστήματος, δεν θα έπρεπε να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους. Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα του Bundessozialgericht πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το σύστημα της παραγράφου 15 του μέρους Γ του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71 δεν μπορεί να εφαρμοστεί επί των κινδύνων που επήλθαν πριν από την έναρξη ισχύος του, εφόσον η εφαρμογή του θα καθιστούσε δυσχερέστερη τη χορήγηση συντάξεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας στους διακινούμενους εργαζομένους. Όσον αφορά το τρίτο ερώτημα του Bundessozialgericht, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, με ανάλογη εφαρμογή της ερειδόμενης στα άρθρα 118 και 119 του κανονισμού 574/72 νομικής αντιλήψεως, ο περιορισμός των περιόδων ασφαλίσεως βάσει των οποίων αναγνωρίζεται το δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας στις περιόδους που συμπληρώθηκαν στη Γερμανία δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να περιοριστεί ένα μη αναγνωρισθέν ακόμη δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως που προέκυψε από κίνδυνο που επήλθε πριν από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του νέου συστήματος που προβλέπεται με την εν λόγω παράγραφο 15 στην προγενέστερη της ημερομηνίας αυτής περίοδο και να χειροτερεύσει η νομική κατάσταση που διασφάλιζε στους δικαιούχους το προηγουμένως ισχύον κοινοτικό δίκαιο. Θεμέλιο των διατάξεων αυτών αποτελεί η αρχή της προστασίας των κεκτημένων δικαιωμάτων, η οποία διασφαλίζεται με το κοινοτικό

δίκαιο, ιδίως όπως ερμηνεύεται κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν το σχετικό δικαίωμα απορρέει από το κοινοτικό δίκαιο ή το εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών.

Η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα του Bundessozialgericht ως εξής:

« Το παράρτημα VI, μέρος Γ, παράγραφος 15, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, όπως έχει τροποποιηθεί με τους κανονισμούς 2000/83 και 2001/83, πρέπει, όσον αφορά το ζήτημα αν υφίσταται δικαίωμα συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρέπει να λαμβάνεται ως βάση το " προηγούμενο επάγγελμα "που άσκησε ο ασφαλισμένος εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας όχι μόνο όταν η περίοδος ασφαλίσεως που απαιτείται για την κτήση αυτού του δικαιώματος συμπληρώθηκε αποκλειστικά με δραστηριότητες που υπόκεινταν σε υποχρεωτική ασφάλιση υπό την γερμανική νομοθεσία, αλλά επίσης όταν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη δραστηριότητες που υπόκειντα σε υποχρεωτική ασφάλιση και ασκήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη, η δε περίοδος ασφαλίσεως που απαιτείται για την απονομή του δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως προκύπτει από το συνυπολογισμό των σχετικών περιόδων ».

3. Προφορική διαδικασία

Κατά τη δημόσια συνεδρίαση της 24ης Απριλίου 1986 ο Roviello, εκπροσωπούμενος από τον K. Leingärtner, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον B. Schulte, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους.

Κατά τη δημόσια συνεδρίαση της 22ας Ιανουαρίου 1987 ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του.

4. Συνέχιση της διαδικασίας

Με απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 1987 και σύμφωνα με το άρθρο 95, παράγραφος 4, του κανονισμού διαδικασίας, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα), αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα, παρέπεμψε την υπόθεση στην ολομέλεια.

Με απόφαση της ίδιας ημερομηνίας, το Δικαστήριο, αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 61 του κανονισμού διαδικασίας, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας. Για το σκοπό αυτό, κάλεσε το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο να διατυπώσουν γραπτώς, μέχρις τις 20 Μαρτίου 1987, τις απόψεις τους ως προς το κύρος της παραγράφου 15, ιδίως όσον αφορά τη θέσπισή της κατά τους απαιτούμενους τύπους. Οι απαντήσεις των οργάνων αυτών πρωτοκολλήθηκαν στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 20 Μαρτίου 1987.

Το *Συμβούλιο* επιβεβαίωσε τα επιχειρήματα της Επιτροπής σχετικά με την τυπική ισχύ. Το Συμβούλιο υπέβαλε στο Δικαστήριο την έκθεση που υποβλήθηκε στις 30 Μαρτίου 1983 σχετικά με την παράγραφο 15 στην ομάδα κοινωνικών θεμάτων.

Το Συμβούλιο φρονεί ότι η παράγραφος 15 θεσπίστηκε νομοτύπως.

Όσον αφορά τον τύπο, οι προϋποθέσεις που επιβάλλονται σωρευτικά από τα άρθρα 51 και 235 είναι οι εξής:

— πρόταση της Επιτροπής (άρθρα 51 και 235),

— διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (άρθρο 235),

— θέσπιση από το Συμβούλιο ομοφώνως (άρθρα 51 και 235).

Εν προκειμένω, το άρθρο 235 δεν ελήφθη ως νομική βάση παρά μόνο κατά το μέτρο που ο τροποποιητικός κανονισμός εφαρμόζεται στους ανεξάρτητους επαγγελματίες· ωστόσο, όσον αφορά τη ρύθμιση υπέρ των μισθωτών, το άρθρο 51 αποτελεί επαρκή νομική βάση.

Είναι προφανές ότι εν προκειμένω συντρέχουν η πρώτη και η τρίτη προϋπόθεση. Όσον αφορά τη διαβούλευση με το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο προβάλλει τα εξής επιχειρήματα: η διάταξη αυτή δεν σημαίνει ότι ζητείται η γνώμη του Κοινοβουλίου επί όλων των σημείων μιας προτάσεως κανονισμού υπό την οριστική τους μορφή. Μια τέτοια απαίτηση θα επιβάρυνε υπερβολικά τη νομοθετική διαδικασία. Όταν το Συμβούλιο έχει προβεί σε διαβουλεύσεις με το Κοινοβούλιο επί ενός σχεδίου κανονισμού και προτίθεται στη συνέχεια να τροποποιήσει τη διατύπωσή του, δεν συντρέχει λόγος να προβεί εκ νέου σε διαβουλεύσεις με το Κοινοβούλιο, εφόσον η τροποποίηση αυτή δεν επηρεάζει, ως προς την ουσία, το σχέδιο κανονισμού στο σύνολό του (απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, Chemiefarma, προαναφερθείσα, σκέψεις 68 και 69) ή εφόσον πρόκειται περί τροποποιήσεως που αφορά τη μέθοδο μάλλον παρά την ουσία (απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Φεβρουαρίου 1982, 1253/79, Battaglia, Συλλογή 1982, σ. 297).

Οι ιδιαιτερότητες που εμφανίζονται κατά την εφαρμογή των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών, που, σύμφωνα με το άρθρο 89 του κανονισμού 1408/71, περιλαμβάνονται σε ειδικό παράρτημα (εν προκειμένω το παράρτημα VI), δεν αποτελούν, κατά γενικό κανόνα, διατάξεις που επηρεάζουν την ουσία του κανονισμού και, κατά συνέπεια, ούτε και τις τροποποιήσεις του, άρα δεν είναι αναγκαία νέα διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ωστόσο, το Συμβούλιο δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να αναιρεί μια «ιδιαιτερότητα των νομοθεσιών των κρατών μελών» τις αρχές της κοινοτικής ρυθμίσεως σχετικά με το συντονισμό της νομοθεσίας περί κοινωνικής ασφαλίσεως, επηρεάζοντας έτσι την ουσία του κανονισμού, ώστε να επιβάλλεται νέα διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Εντούτοις, κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει όσον αφορά τον κανονισμό 2000/83, δεδομένου ότι το Συμβούλιο επωφελήθηκε της ευκαιρίας της τροποποιήσεως αυτής για να ρυθμίσει ορισμένα άλλα προβλήματα σε σχέση με τις εθνικές νομοθεσίες του τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως. Στην αλληλουχία αυτή, το Συμβούλιο παραπέμπει στην απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Δεκεμβρίου 1982 (309/81, Klughardt, Συλλογή 1982, σ. 4291).

Το *Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο* αναφέρεται σε πολυάριθμα ψηφίσματα και στις εκθέσεις των αρμόδιων επιτροπών του στις οποίες εξετάστηκε το ζήτημα της εκ νέου διαβουλεύσεως με το Κοινοβούλιο. Από τις προτάσεις που έχουν υιοθετηθεί μέχρι τώρα από το Κοινοβούλιο μπορεί να συναχθεί ότι νέα διαβούλευση επιβάλλεται όταν:

1) η πρόταση της Επιτροπής ή η σχεδιαζόμενη πράξη του Συμβουλίου συνεπάγεται ουσιώδη τροποποίηση σε σχέση με την πρόταση επί της οποίας το Κοινοβούλιο έχει διατυπώσει τη γνώμη του,

2) η τροποποίηση αυτή είναι προφανώς αντίθετη προς την άποψη του Κοινοβουλίου.

Στην πράξη, ο προσδιορισμός της έκφρασης «ουσιώδης τροποποίηση» μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί βάσει των εξής στοιχείων:

α) *τροποποίηση του περιεχομένου του προς ρύθμιση θέματος* (τροποποιήσεις που αφο-

ρούν το αντικείμενο και το πεδίο εφαρμογής της πράξης ή τους αποδέκτες, τους ωφελούμενους ή τους θιγόμενους από την πράξη)·

β) *τροποποίηση της φύσεως της πράξεως* (τροποποιήσεις «νομοτεχνικού» χαρακτήρα, π. χ.: μεταβίβαση εκτελεστικών αρμοδιοτήτων, άδεια συνοδευόμενη από περιορισμούς ή απαγόρευση με περιπτώσεις εξαιρέσεων, καθώς και περιοριστική ή ενδεικτική απαρίθμηση προϋποθέσεων)·

γ) *τροποποίηση της μορφής της πράξεως* (τροποποιήσεις της νομικής μορφής, της νομικής βάσεως, τροποποίηση ισχύουσας πράξεως ή τροποποιήσεως, τροποποίηση της διάρκειας ισχύος).

Το Κοινοβούλιο παραπέμπει στις προαναφερθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970 (41/69, Chemiefarma) και της 4ης Φεβρουαρίου 1982 (1253/79, Battaglia), με τις οποίες το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι επιβάλλεται νέα διαβούλευση όταν επιφέρεται ουσιώδης τροποποίηση σε πρόταση επί της οποίας το Κοινοβούλιο έχει ήδη διατυπώσει τη γνώμη του.

Το άρθρο 149, εδάφιο 2, της Συνθήκης ΕΟΚ προβλέπει ότι η Επιτροπή μπορεί να τροποποιήσει την αρχική της απόφαση, «ιδίως στις περιπτώσεις που έχει προηγουμένως ζητηθεί η γνώμη της Συνελεύσεως». Κατά συνέπεια, η Επιτροπή οφείλει να λαμβάνει υπόψη τη γνώμη του Κοινοβουλίου όταν τροποποιεί μια αρχική της πρόταση. Εξ αυτού συνάγεται ότι, σε περίπτωση που επέρχονται μεταγενέστερες τροποποιήσεις οι οποίες βαίνουν πέραν της αρχικής προτάσεως, πρέπει να ζητείται εκ νέου η γνώμη του Κοινοβουλίου, ώστε να διασφαλίζεται η ουσιαστική του συμμετοχή στη νομοθετική διαδικασία.

Ωστόσο, το πρόβλημα της επαναλήψεως της διαβουλεύσεως τίθεται και στην περίπτωση που η τροποποίηση της πρότασης δεν προέρχεται τυπικά από την Επιτροπή, αλλά επιδιώκεται από το Συμβούλιο κατόπιν ομόφωνης αποφάσεώς του σύμφωνα με το άρθρο 149, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ· πράγματι, το δικαίωμα του Κοινοβουλίου για συμμετοχή στη νομοθετική διαδικασία της Κοινότητας δεν μπορεί να εξαρτάται από το αν στις ουσιώδεις τροποποιήσεις της αρχικής προτάσεως προβαίνει η Επιτροπή ή το Συμβούλιο.

Το Κοινοβούλιο διαπιστώνει ότι μέχρι τώρα το Συμβούλιο δεν συνηθίζει να ζητεί εκ νέου τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έστω και αν έχει θεσπίσει, όσον αφορά την επανάληψη της διαβουλεύσεως, κριτήρια ανάλογα προς αυτά του Κοινοβουλίου.

Εν προκειμένω, το Κοινοβούλιο ενέκρινε την πρόταση της Επιτροπής της 21ης Δεκεμβρίου 1982 κατά τη διαδικασία χωρίς έκθεση (άρθρο 99 του κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου). Η επιλογή αυτής της συνοπτικής διαδικασίας καταδεικνύει ότι το Κοινοβούλιο είχε θεωρήσει ότι η πρόταση αυτή δεν αποτελούσε παρά προσαρμογή του κανονισμού 1408/71 προς τις κρατούσες συνθήκες και ότι οι προτεινόμενες τροποποιήσεις στερούνταν ουσιώδους σημασίας από νομική άποψη και ήταν καθαρά τεχνικής φύσεως.

Όπως αναφερόταν και στην πρόταση της Επιτροπής, η αρχική πρόθεση ήταν να συμπληρωθούν ορισμένες διατάξεις σύμφωνα με την πείρα που είχε αποκτηθεί από την εφαρμογή του κανονισμού 1408/71 και ιδίως να ληφθούν υπόψη τα πρόσθετα ευεργετήματα που είχαν εν τω μεταξύ χορηγηθεί από τα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών.

Με την παράγραφο 15 ο αριθμός των δυνητικώς δικαιούχων μειώνεται σημαντικά σε σχέση με την πρόταση της Επιτροπής και το μέχρι τότε ισχύον κοινοτικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, η παράγραφος 15 αντέστρεψε τον αρχικά θετικό προσανατολισμό της προτάσεως της Επιτροπής, σκοπός της οποίας ήταν να επέλθουν βελτιώσεις υπέρ των εργαζομένων.

Δεδομένου ότι η παράγραφος 15 τροποποίησε το πεδίο εφαρμογής περιορίζοντας το εύρος του προς ρύθμιση θέματος, ο περιορισμός αυτός αποτελεί ουσιώδη τροποποίηση της προτάσεως της Επιτροπής.

Το Κοινοβούλιο δεν δέχεται την άποψη ότι η παράγραφος 15 δικαιολογείται από τον καθαρά τεχνικό χαρακτήρα της. Το άρθρο 89 του κανονισμού 1408/71, καίτοι επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένες ιδιαιτερότητες των νομοθεσιών των κρατών μελών περί κοινωνικής ασφαλίσεως, δεν επιτρέπει, λόγω των διαφορών που υφίστανται στα συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών, παρά μόνο τη διασαφήνιση των σχετικών κανόνων. Η εν λόγω διάταξη δεν επιτρέπει στο Συμβούλιο να αποστεί από το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΟΚ και να περιορίσει, κατά τρόπο εισάγοντα δυσμενείς διακρίσεις, τον αριθμό των δικαιούχων.

Η νέα διάταξη που θέσπισε το Συμβούλιο ουδόλως ανταποκρίνεται στη βούληση του Κοινοβουλίου. Αν το Κοινοβούλιο είχε λάβει γνώση της προσθήκης της παραγράφου 15, θα είχε απαιτήσει να ζητηθεί εκ νέου η γνώμη του.

Η τροποποίηση που επήλθε με την παράγραφο 15 δεν προβλεπόταν ούτε ρητώς ούτε σιωπηρώς στην πρόταση της Επιτροπής. Επομένως, το Κοινοβούλιο δεν είχε την ευκαιρία να εξετάσει αυτή τη δυνατότητα κατά τις συζητήσεις που διεξήχθησαν μεταξύ των μελών του και εμποδίστηκε έτσι από το να εκφράσει τη γνώμη του επ' αυτής της ουσιώδους τροποποιήσεως.

Η *Επιτροπή* παραπέμπει στην προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970 (41/69, Chemifarma) και εξετάζει τη διαδικασία διαβουλεύσεως και το περιεχόμενο των διατάξεων που αφορούσε η τελευταία αυτή υπόθεση.

Εν προκειμένω, το Κοινοβούλιο προέβη σε ενδελεχή εξέταση του περιεχομένου του κανονισμού 2000/83. Στο πλαίσιο του κανονισμού αυτού, η παράγραφος 15, που προστέθηκε μεταγενέστερα, ρύθμισε ένα τελείως δευτερεύον ζήτημα, προκειμένου να τεθεί τέρμα στις πρακτικές δυσχέρειες που ανέκυπταν κατά τη χορήγηση συντάξεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας στους διακινούμενους εργαζομένους από τα άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας, συντάξεως που χορηγείται υπό τη μορφή αυτή μόνο στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Οι δυσχέρειες αυτές οφείλονταν στη νομολογία του Bundessozialgericht. Η νομολογία αυτή είχε ως συνέπεια ότι οι οργανισμοί κοινωνικής ασφαλίσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και, σε περίπτωση διαφοράς, τα αρμόδια επί ασφαλιστικών διαφορών δικαστήρια ήταν υποχρεωμένα να προσδιορίζουν αν η ασκηθείσα στην αλλοδαπή δραστηριότητα ανταποκρινόταν από ουσιαστική άποψη στις διατάξεις του γερμανικού δικαίου σχετικά, μεταξύ άλλων, με τα επαγγελματικά προσόντα και την κλίμακα των αποδοχών. Αντίθετα με το σύστημα αυτό, οι γερμανικοί ασφαλιστικοί οργανισμοί λάμβαναν μέχρι τότε αποκλειστικά υπόψη, στο πλαίσιο της εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, το προηγούμενο κύριο επάγγελμα που είχε ασκηθεί κατά την περίοδο που καλυπτόταν από το γερμανικό σύστημα ασφαλίσεως. Η υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη το ασκηθέν στην αλλοδαπή επάγγελμα, η οποία επίσης επιβαλλόταν από τη νομολογία του Bundessozialgericht, αποδείχθηκε ότι συνεπαγόταν μια εξαιρετικά χρονοβόρα και περίπλοκη διαδικασία, δεδομένου ότι οι κανονιστικές ρυθμίσεις των επαγγελμάτων στα άλλα κράτη μέλη δεν ήσαν σαφείς όσον αφορά τα κριτήρια που, δυνάμει του γερμανικού δικαίου περί ασφαλίσεως κατά αναπηρίας και περί συντάξεων, έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό του κύριου επαγγέλματος. Η πρόταση για την προσθήκη στον κανονισμό

1408/71 της παραγράφου 15 αποσκοπούσε στο να δώσει τη δυνατότητα στους γερμανικούς οργανισμούς κοινωνικής ασφαλίσεως να συνεχίσουν τη μέχρι τότε πρακτική τους, δηλαδή να λαμβάνουν υπόψη μόνο το κύριο επάγγελμα που είχε ασκηθεί στη Γερμανία.

Μια άλλη εναλλακτική λύση θα συνίστατο στη θέσπιση διατάξεων του κοινοτικού δικαίου για τη ρύθμιση του τρόπου συνεργασίας μεταξύ των γερμανικών ασφαλιστικών φορέων και των ασφαλιστικών φορέων των άλλων κρατών μελών και στη θέσπιση κριτηρίων συγκρίσεως τουλάχιστον για τις κύριες κατηγορίες επαγγελμάτων. Αυτή όμως η μέθοδος θα απαιτούσε την έκδοση πολύ μεγάλου αριθμού κανονιστικών ρυθμίσεων.

Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η σημασία της συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας μειώνεται συνεχώς στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας: μόνο το 10 % των συνολικών δαπανών για τις συντάξεις λόγω μειώσεως της ικανότητας προς εργασία προορίζονται για συντάξεις λόγω επαγγελματικής αναπηρίας, ενώ το υπόλοιπο 90 % απορροφάται από τις συντάξεις λόγω γενικής ανικανότητας προς εργασία. Ομοίως, κατά το 1978 οι συντάξεις για επαγγελματική αναπηρία ανέρχονταν στο 8 % του συνόλου των συντάξεων λόγω μειώσεως της ικανότητας προς εργασία, ενώ το 92 % του συνόλου των συντάξεων λόγω μειώσεως της ικανότητας προς εργασία ήταν συντάξεις λόγω ανικανότητας προς εργασία.

Ενόψει του ότι οι πρακτικές συνέπειες της συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας ανατρέχουν κατά πολύ στο παρελθόν, η παράγραφος 15 ρυθμίζει απλώς το ζήτημα του καθορισμού του προηγούμενου επαγγέλματος βάσει των ασκηθεισών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δραστηριοτήτων και μόνο.

Αντιθέτως, η προσθήκη αυτής της διατάξεως δεν αποσκοπούσε στο να λαμβάνονται υπόψη μόνο οι δραστηριότητες που υπόκεινται δυνάμει του γερμανικού δικαίου σε υποχρεωτική ασφάλιση, όταν ο ασφαλιστικός οργανισμός ελέγχει αν συμπληρώθηκε η αναγκαία περίοδος ασφαλίσεως. Ακριβώς για τη διασαφήνιση αυτού του ζητήματος το Bundessozialgericht ζήτησε από το Δικαστήριο να αποφανθεί στην υπό κρίση υπόθεση. Πράγματι, ο περιορισμός των περιόδων ασφαλίσεως που μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στις περιόδους μόνο που συμπληρώνονται στη Γερμανία θα συνιστούσε καταφανή παράβαση του κοινοτικού δικαίου. Το Bundessozialgericht δεν αμφισβήτησε το κύρος αυτής ταύτης της παραγράφου 15. Σκοπός του παραπέμποντος δικαστηρίου ήταν μάλλον ο προσδιορισμός της εκτάσεως της αλλαγής που επήλθε με την παράγραφο 15· ειδικότερα, το Bundessozialgericht ζήτησε να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν, λόγω αυτής της νέας διατάξεως, επιτρέπεται πλέον να λαμβάνονται υπόψη, κατά την εξέταση του αν έχει συμπληρωθεί η αναγκαία περίοδος ασφαλίσεως (ο χρόνος αναμονής), μόνο οι δραστηριότητες που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση δυνάμει του γερμανικού δικαίου. Η αρνητική απάντηση που επιβάλλεται να δοθεί στο ερώτημα αυτό απορρέει τόσο από τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη θέσπιση της παραγράφου 15 όσο και από το περιεχόμενο και το αντικείμενο του κανονισμού 1408/71 και το σκοπό του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΟΚ.

Επομένως, με την παράγραφο 15 αποσκοπείται η διασαφήνιση του τρόπου με τον οποίο πρέπει να καθορίζεται η συνδρομή των προϋποθέσεων για την ύπαρξη δικαιώματος συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας στις περιπτώσεις όπου πρόκειται να εξακριβωθεί αν ασκήθηκαν δραστηριότητες που υπόκεινται σε υποχρεωτική ασφάλιση κατά τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους. Στόχος της παραγράφου 15 είναι η άρση των αβεβαιοτήτων που οφείλονται στη νομολογία του Bundessozialgericht· με την εξευρεθείσα λύση διευκρινίζεται ότι κατόπιν της προ-

σθήκης της παραγράφου 15 εφαρμόζεται πλέον η μέθοδος η οποία αποδείχθηκε κατά το παρελθόν ως η μόνη δυνατή από πρακτική άποψη: ως «κύριο επάγγελμα», κατά την έννοια του γερμανικού δικαίου περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως κατά αναπηρίας και περί συντάξεων, λαμβάνονται υπόψη μόνο οι δραστηριότητες που καλύπτονται από το γερμανικό σύστημα ασφαλίσεως.

Η μέθοδος αυτή δεν έρχεται σε αντίθεση ούτε με τις αρχές της Συνθήκης ΕΟΚ σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία ούτε με τις διατάξεις του κανονισμού 1408/71 που διασφαλίζουν τη μεταφορά των αρχών αυτών στα εσωτερικά δίκαια, δεδομένου ότι αποτελεί προφανώς το μόνο μέσο για την πραγματοποίηση αυτών των σκοπών και από πρακτική άποψη. Υπό την έννοια αυτή, η παράγραφος 15 αποτελεί διάταξη με την οποία αναγνωρίζεται ρητά ότι η μέχρι τότε ακολουθούμενη μέθοδος για την εφαρμογή των περί συντονισμού αρχών του κανονισμού 1408/71 εφαρμόζεται στη γερμανική νομοθεσία περί συνταξιοδοτήσεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι δικαιούχοι συντάξεως λόγω επαγγελματικής αναπηρίας είναι κατά το μεγαλύτερό τους ποσοστό εργαζόμενοι υποκείμενοι σε υποχρεωτική ασφάλιση, ως προς τους οποίους το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΟΚ αποτελεί επαρκή νομική βάση για την τροποποίηση του κανονισμού 1408/71. Μόνο μεταξύ των ολίγων εκουσίως ασφαλισμένων που λαμβάνουν σύνταξη λόγω επαγγελματικής αναπηρίας απαντούν και ανεξάρτητοι επαγγελματίες, ως προς τους οποίους χρησιμοποιήθηκε ως νομική βάση το άρθρο 235 της Συνθήκης ΕΟΚ· οι σχετικές με τις συντάξεις γερμανικές στατιστικές δεν αναφέρουν αν (και ενδεχομένως πόσοι) υπήκοοι κρατών μελών της Κοινότητας εμπίπτουν σ' αυτή την τελευταία κατηγορία.

T. F. O'Higgins
εισηγητής δικαστής